

GESCHICHTE DER SORBEN. BAND 1—4 (1975—1979). SCHRIFTENREIHE
DES INSTITUTS FÜR SORBISCHE VOLKSFORSCHUNG, BAND 39—42,
BAUTZEN

Крајем минуле године појавио се и четврти, последњи том велике Историје Лужичких Срба, коју су написали историчари Лужички Срби. Историја је написана на немачком језику, за научнике у свету које интересује историја овог маленог словенског народа, а за њих саме штампана је на лужичкосрпском. Овом, последњом књигом окончан је огроман посао започет 1954. у кружоку од неколико сарадника, основаном при Институту за народну културу Лужичких Срба (Institut für sorbische Volksforschung) у Будишину (Bautzen) као одељак Академије наука у Берлину. Кружок је узео на себе важан задатак да припреми материјал, а затим напише историју. Тако се неколицина научника нашла пред заиста тешким задатком. Требало је из литературе о Лужичким Србима, често писане злонамерно, нетачно, од непријатељски расположених странаца—несловена према мањини која није ни имала своју матичну земљу, издвојити истину, проучити архивске документе и на крају непристрасно изнети праву истину о тешком битисању овог народа, који најзад ужива сва права у својој немачкој домовини.

Од кратког прегледа историје Лужичких Срба од Богуславског и М. Хорњика из 1884, ово је први детаљни приказ лужичкосрпске историје од насељавања првих словенских племена на овом терену па до данашњих дана.

Рад на овој Историји трајао је скоро 25 година, и то не само у Институту већ и у научним институцијама Совјетског савеза и других социјалистичких земаља.

Срж излагања представљају политичке, економске и културне прилике и услови заједничке борбе народних маса немачке и лужичкосрпске народности за друштвени напредак, против експлоатације и угњетавања. Нарочита пажња посвећена је револуционарном радничком покрету, затим

специфичности језичко-културних процеса развоја Лужичких Срба. Ови основни принципи спроведени су кроз све књиге.

Прва књига обухватила је велики временски распон од насељавања првих словенских племена, од Балтичког мора па све до чешких области, па до француске револуције. (Ову књигу приказао је др Р. Новаковић.)

Главни делови овог тома Историје су: Долазак и станишта племенска — Економски и друштвени развој — Немачка феудална експанзија — Немачка феудална надградња и социјална структура Лужичких Срба — Реформација и почетак писмености — Отпор сељака против феудализма — Економске прилике у земљи до завршетка тридесетогодишњег рата — Феудална апсолутистичка политика према Лужичким Србима — Социјално-економски развој и класна борба — Утицај раног просветитељства, пијетизма — Почетак грађанске националне свести.

Аутори првог тома су Јан Бранкач и Фридо Мјечк.

Други том појавио се 1975. и обухватио је раздобље од 1789. до 1917, тј. период од француске револуције па до октобарске револуције. Аутори су Јан Шолта и Хартмут Цвар. Тежишта овог тома јесу одељци: Борба народних маса под утицајем француске револуције — Аграрни развој грађанства по пруским смерницама — Лужичкосрпски национални покрет пред мартовску револуцију — Формирање модерне нације, култура и наука — Револуција 1848/9 — Капиталистичка индустријализација Лужице — Јункерско-буржоаски немачки рајх (Непријатељ националних мањина) — Пруско-немачка политика према Лужичким Србима — Револуционарни раднички покрет у борби против социјалног закона — Младосрби, Чишински, Мука и Косик — Домовина у империјалистичком пред-

ратном периоду — Први светски рат.

Трећа књига је нешто мањег обима. Појавила се 1976. и обухватила време од октобарске револуције до краја другог светског рата — од 1917 до 1945. Аутор је Мартин Каспер. Овде је обрађен још један део пута којим је у свом страдању прошао овај мали народ за време фашизма. Али, на другој страни, и кратко постојање Вајмарске републике, а нарочито однос немачке комунистичке партије према Лужичким Србима у време кад се формирало њихово чврсто национално језгро, сарадња са немачком радничком класом.

Последњу, четврту књигу написали су Клаус Шилер и Манфред Тиман. Она је изашла 1979. и у њој је изложено садашње стање Лужичких Срба, од ослобођења од фашизма до стварања развијеног социјалистичког друштва

у НДР, доба у коме су Лужички Срби први пут у својој историји постали равноправни са Немцима, с истим правима и с истим обавезама у својој правој отаџбини НДР. Књига садржи одељке о демократском преврату и Закону о заштити права лужичког становништва, свестраном развоју и приближавању обеју нација.

Све књиге снабдевене су одговарајућом научном документацијом, богато су илустроване, снабдевене мапама и, што је веома важно, имају регистар лица, географских имена, имена организација и институција, што све сведочи о сигурном научном прилазу и омогућује лакше сналажење у заиста богатом материјалу.

Било би вредно дати и стручан приказ овог обимног дела које би можда могло у извесном смислу послужити као користан путоказ у сличним подухватима.

Нада Ђорђевић

ДР ЗДРАВКО ИВАНОВИЋ, ГРАДОВИ — КОМУНАЛНИ ЦЕНТРИ ЦРНЕ ГОРЕ, ПОСЕБНА ИЗДАЊА, КЊ. 32, ГЕОГРАФСКИ ИНСТИТУТ „ЈОВАН ЦВИЈИЋ“ САНУ, БЕОГРАД 1979

У оквиру своје солидне издавачке делатности Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ у Београду објавио је студију „Градови — комунални центри Црне Горе“ чији је писац др Здравко Ивановић, доцент Економског факултета Универзитета „Вељко Влаховић“ у Титограду. Представљајући 32. књигу у афирмисаној едицији Посебна издања, ово научно дело је настало као плод ауторовог вишегодишњег (1974—1979) детаљнијег истраживачког рада из урбано-географске проблематике комуналних средина поменутих републике. Изложена на 136 страна, материја ове студије је раздвојена на три обимом неједнака одељака. Они су илустровани са 17 тематски различитих табеларних прегледа. Уз то, у засебном прилогу дато је 20 фотоса, који су не само од изразитих графичких вредности већ и од приличног броја документа-

ционих обележја, што су нарочито дошли до изражаја након кататорфалног земљотреса од 15. априла 1979. године.

Познато је да су за градове у Црној Гори постојала поглавито једносмерна или „специфично оријентисана испитивања без неког комплекснијег захвата“. Она су узроковала, и поред важне архивске грађе и извесних монографских, формирање оскудне литературе о градским насељима овог дела наше земље. Полазећи од тога а и од указаних потреба њиховог детаљнијег познавања, др З. Ивановић је приступио и са запаженим успехом окончао израду обимнијег рада под наведеним насловом.

У његовом првом и истовремено најобимнијем одељку, азбучним редоследом је приказано 20 комуналних центара, с тим што је посебна пажња посвећена Бару, Никшићу и Титограду. И код њих,